

Голові разової спеціалізованої вченої ради з
присудження ступеня доктора філософії у
Кам'янець-Подільському національному
університеті імені Івана Огієнка
доктору педагогічних наук, професору
Мироновій Світлані Петрівні

ВІДГУК

Офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента кафедри фізичної
терапії, реабілітації, спеціальної та інклюзивної освіти Державного вищого
навчального закладу «Ужгородський національний університет»

Гаяш Оксани Володимирівни

на дисертаційну роботу Косовської Аліни Олексіївни

«Формування готовності корекційних педагогів до командної роботи у навчанні
дітей з особливими освітніми потребами», подану до захисту у спеціалізовану
вчену раду у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана
Огієнка на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 01 «Освіта\Педагогіка»

за спеціальністю 016 Спеціальна освіта

У процесі професійної діяльності корекційного педагога постає
необхідність у застосуванні командного підходу, необхідного для навчання
дітей з особливими освітніми потребами. Головне місце відводиться
відповідним компетентностям до цієї діяльності, зокрема готовності
корекційного педагога до роботи в команді. Тому в умовах сьогодення
важливим є пошук та впровадження психолого-педагогічного забезпечення,
необхідного для формування у корекційних педагогів готовності до
командної роботи, зокрема для навчання дітей з особливими освітніми
потребами у різних типах закладах.

Актуальне, теоретично обґрунтоване й практично обумовлене
комплексне вирішення проблеми формування готовності корекційних

педагогів до командної роботи запропонувала Косовська Аліна Олексіївна.

Актуальність дисертаційної роботи. Командна робота є невід'ємним компонентом забезпечення навчання дітей з особливими освітніми потребами. Теоретична обґрунтованість необхідності застосування командного підходу у навчанні дітей з особливими освітніми потребами водночас виокремлює низку труднощів практичного впровадження командного підходу в закладах освіти для дітей з ООП, серед яких проблемним питанням є вміння учасників команди супроводу працювати в команді, яке потребує комплексного вивчення та вдосконалення. Оскільки корекційний педагог є сполучною ланкою між дітьми з особливими освітніми потребами, їх батьками та необхідними для забезпечення їх освітнього процесу фахівцями, він є обов'язковим учасником команд супроводу в закладах для дітей з ООП і відповідно повинен володіти компетентністю командної роботи, яка виражається у готовності до роботи в команді. Саме тому вважаємо, що дисертаційна робота Косовської А.О. узгоджується з потребами сьогодення, що підтверджує актуальність визначеної проблематики дисертаційного дослідження,

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема роботи відповідає комплексній темі кафедри спеціальної та інклюзивної освіти: «Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями психофізичного розвитку у спеціальній та інклюзивній освіті» (державний реєстраційний номер – 0122V000520). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол № 10, від 31.10.2019) та на засіданні бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 6 від 26.11.2019).

Наукову новизну одержаних результатів вбачаємо у розробці та експериментальному впровадженні дисертанткою психолого-педагогічного забезпечення, спрямованого на формування готовності корекційних педагогів до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами, в

межах якого: для майбутніх корекційних педагогів розроблено робочу програму навчальної дисципліни «Командна робота у професійній діяльності корекційного педагога» та ділову гру «Командна робота – запорука успіху у навчанні дітей з ООП»; для корекційних педагогів розроблено програму тренінгу «Формування командної взаємодії в процесі психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами». Новизною також є те, що у дисертації сформульовано зміст компетентності командної роботи, на основі якої обґрунтовано структуру готовності корекційних педагогів до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами, розроблено критерії, показники та рівні визначення готовності корекційних педагогів до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами. Автором удосконалено зміст і методи підготовки корекційних педагогів та майбутніх корекційних педагогів до командної роботи в межах їх професійної діяльності. Дисертанткою поглиблено наукові уявлення щодо: базових понять «команда», «командна робота», розмежування поняття «команда» від терміну «робоча група» та поняття «командна робота» від терміну «взаємодія», уточнено ознаки командної роботи, професійні аспекти діяльності корекційних педагогів у різних типах закладів для дітей з особливими освітніми потребами та структуру команди психолого-педагогічного супроводу для навчання дітей з особливими освітніми потребами. Дисертаційне дослідження сприяє подальшому розвитку вивчення психолого-педагогічних умов забезпечення формування готовності корекційних педагогів до командної роботи.

Наукове та практичне значення роботи полягає: у розробці інструментарію для дослідження рівня готовності корекційних педагогів до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами; у розробці та експериментальній апробації психолого-педагогічного забезпечення, спрямованого на формування готовності корекційних педагогів до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами, зокрема: програми навчальної дисципліни «Командна робота у

професійній діяльності корекційного педагога» та ділової гри «Командна робота – запорука успіху у навчанні дітей з ООП» для готовності до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами, оволодіння ними компетентності командної роботи, та тренінгу «Формування командної взаємодії в процесі психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами» для формування готовності корекційних педагогів закладів для дітей з ООП до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами; можливості використання матеріалів дисертаційного дослідження учасниками психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в межах професійної діяльності, на курсах підвищення кваліфікації корекційних педагогів та інших педагогічних працівників, під час професійної підготовки здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта, а також для подальших наукових досліджень.

Свідченням оригінальності, самостійності та високого рівня науковості дисертації є її **апробація** на 6 Міжнародних науково-практичних конференціях, 8 конференціях ЗВО, а також **публікації** результатів дослідження у 20 наукових працях, із яких 5 статей опубліковано у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 1 статтю опубліковано у наукових виданнях країн ЄС, включених в міжнародні наукометричні бази, 14 публікацій апробаційного характеру.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення. Основний зміст дисертації викладено на 212 сторінках, повний обсяг – 298 сторінок. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (205 найменування, з них 26 – іноземною мовою), додатків. Вступ містить усі структурні компоненти, передбачені таким видом робіт, які відповідають темі дослідження. Зміст дисертації авторкою викладено із дотриманням належного наукового стилю, який у першому розділі відзначається

лаконічністю та чіткістю. Аналіз тексту дисертації засвідчив, що автором на належному рівні обґрунтовано проблему дослідження, наукові положення та висновки. Структура дисертаційного дослідження характеризується логічністю та послідовністю викладу змісту. У вступі дисертації чітко та правильно обґрунтована актуальність, визначено мету, завдання та методи дослідження, особистий внесок, логічно сформульована наукова новизна.

Перший розділ дисертаційного дослідження «Теоретико-методологічні засади забезпечення командної роботи у професійній діяльності корекційних педагогів» присвячений вивченню розробленості проблеми у загальній та спеціальній психолого-педагогічній літературі, а саме: висвітлено результати аналізу наукових підходів щодо командоутворення, застосування командного підходу у професійній діяльності корекційного педагога, зокрема у навчанні дітей з особливими освітніми потребами в різних типах закладів; окреслено цілісну структуру командної роботи як теоретичну основу, необхідну для забезпечення командної роботи у професійній діяльності корекційних педагогів. На основі детального аналізу нормативно-правових документів: охарактеризовано визначення посади корекційного педагога та об'єктів його професійної діяльності; здійснено структуру функціональних обов'язків корекційних педагогів, в результаті чого обґрунтовано зміст професійної діяльності корекційного педагога; охарактеризовано специфіку функціонування різних типів закладів для дітей з ООП та роль корекційного педагога в них. Здійснено аналіз наукових поглядів щодо застосування командного підходу в навчанні дітей з ООП з урахуванням зарубіжного та вітчизняного досвіду його впровадження.

Аналіз теоретичної бази здійснено ґрунтовно, викладено логічно, послідовно й переконливо. Відомості, представлені у першому розділі, засвідчують, що дисертантка всебічно дослідила проблему формування готовності корекційних педагогів до командної роботи на теоретичному рівні, що стало основою для подальшого емпіричного дослідження.

Другий розділ дисертації «Дослідження рівня готовності корекційних

педагогів до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами» присвячений опису методики констатувального експерименту та аналізу його результатів. Заслугує на особливу увагу цілісний підхід до вивчення проблеми у другому розділі. Автором було представлено структуру дослідження рівня готовності корекційних педагогів до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами, обґрунтовано критерії, показники та рівні її сформованості, розроблено інструментарій дослідження визначених показників структурних компонентів готовності до командної роботи. Констатувальний експеримент передбачав дослідження рівня готовності корекційних педагогів до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами. Автором було визначено стан сформованої готовності майбутніх корекційних педагогів до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами на етапі їх професійної підготовки, а також готовності корекційних педагогів різних закладів для дітей з особливими освітніми потребами до командної роботи в процесі їх професійної діяльності, зокрема в команді супроводу для дітей з ООП.

Дослідженням було охоплено здобувачів вищої освіти чотирьох закладів вищої освіти України (Житомирської, Донецької, Хмельницької області та м. Києва) спеціальності 016 Спеціальна освіта та працюючих корекційних педагогів (команд супроводу) різних закладів для дітей з ООП, зокрема в закладах, які підпорядковуються Міністерству освіти і науки України, Міністерству праці та соціальної політики України та Міністерству охорони здоров'я. В загальному було досліджено 15 команд супроводу закладів для дітей з ООП Хмельницької, Чернівецької, Івано-Франківської областей.

Результати констатувального дослідження засвідчили середній рівень готовності корекційних педагогів та майбутніх корекційних педагогів до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами, який характеризується усвідомленням цінності командної роботи, загальною вмотивованістю до роботи в команді, частковою обізнаністю змісту

командної роботи, загальним розумінням механізму забезпечення командного підходу при здійсненні супроводу дітей з особливими освітніми потребами, недостатньо сформованою здатністю до практичного застосування навиків командної роботи в межах своєї професійної діяльності, загальною емоційною обізнаністю, здатністю слухати інших, наявністю комунікативно-організаторських здібностей. Результати констатувального дослідження підтвердили необхідність цілеспрямованої роботи з формування готовності у фахівців до діяльності в команді.

Центральне місце у дисертаційному дослідженні посідає третій розділ «Зміст і методи формування готовності корекційних педагогів до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами», у якому обґрунтована методика та результати формувального етапу дослідження. Авторкою було розроблено психолого-педагогічне забезпечення, спрямоване на формування готовності корекційних педагогів до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами. З метою формування у майбутніх корекційних педагогів компетентності командної роботи авторка розробила програму навчальної дисципліни «Командна робота у професійній діяльності корекційного педагога» та навчально-просвітницьку ділову гру «Командна робота – запорука успіху у навчанні дітей з ООП». Для формування у корекційних педагогів готовності до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами дисертантка розробила програму тренінгу «Формування командної взаємодії в процесі психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами». Всі названі програми та тренінги були успішно апробовані в практиці.

Експериментальне впровадження психолого-педагогічного забезпечення формування готовності корекційних педагогів до командної роботи призвело до зростання показників високого і середнього рівнів розвитку усіх структурних компонентів готовності корекційних педагогів (майбутніх корекційних педагогів) до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами, що засвідчило його доцільність та

ефективність. Низького рівня після апробації експерименту не виявили.

Одержані результати описані і проаналізовані, підтверджені відповідними прикладами, фактами. Достовірність одержаних показників підтверджено результатами перевірки методами математичної статистики.

Висновки, подані у дисертації, переконливо показують, що цілі і завдання наукової роботи досягнуті, а саме дослідження має безпосередню практичну значущість і наукові перспективи.

Документи свідчать, що дисертаційна робота відповідає вимогам унікальності і не містить академічного плагіату.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Даючи високий рівень оцінки дисертаційному дослідженню, не заперечуючи його самостійність та унікальність, є дискусійні положення та пропозиції, які було помічено під час аналізу дисертаційного дослідження та потребують від автора деякої конкретизації та роз'яснень.

1. У дисертації до констатувального та формувального експериментів залучені як фахівці-практики, так і здобувачі вищої освіти. Втім відповідно до теми дисертації достатньо було б взяти респондентами корекційних педагогів-практиків.

2. У формувальному експерименті апробовано тренінг для корекційних педагогів, вважаємо, що такий тренінг мав би об'єднувати корекційних педагогів з іншими учасниками команди супроводу.

3. Робота містить окремі пунктуаційні та стилістичні огріхи, які безумовно не впливають на сутність та зміст дослідження.

Проте визначені зауваження та рекомендації ні в якому разі не применшують наукову цінність отриманих результатів дослідження, а лише вказують на його оригінальність та можливі перспективи.

Усе вище зазначене дає підстави для висновку, що дисертаційна робота «Формування готовності корекційних педагогів до командної роботи у навчанні дітей з особливими освітніми потребами», є завершеною, самостійною науковою працею, яка має новизну та практичне значення, що є

вагомим внеском у спеціальну освіту. Дисертаційне дослідження відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, а тому Косовська Аліна Олексіївна заслуговує присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри фізичної терапії,
реабілітації, спеціальної та інклюзивної
освіти Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»

Оксана ГАЯШ

